

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ทรัพยากรมนุษย์เป็นปัจจัยพื้นฐานที่จะขาดไม่ได้ในการพัฒนาประเทศ เนื่องจากมนุษย์เป็นปัจจัยการผลิตที่สำคัญที่สุด หากขาดแคลนหรือด้อยคุณภาพ ทรัพยากรด้านอื่น ๆ ไม่ว่าจะเป็น ทรัพยากรธรรมชาติ วัสดุอุปกรณ์ ข้อมูลสารสนเทศ เทคโนโลยีหรือเงินตราที่มีอยู่ก็ไม่สามารถนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดได้ ดังนั้นสิ่งที่สำคัญที่สุดคือ การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ เนื่องจากมนุษย์จะเป็นศูนย์กลางในการพัฒนาทุกสิ่งทุกอย่าง แต่ตัวมนุษย์เองจะต้องมีการพัฒนาตนเองเพื่อเป็นทรัพยากรที่มีคุณค่าก่อน โดยการพัฒนาจำเป็นต้องเริ่มทำตั้งแต่วัยเด็ก โดยให้มีความเจริญงอกงามทางความรู้ ความคิด สติปัญญา วิจัยญาณ และมีสภาพจิตใจที่พร้อมที่จะเป็นผู้ใหญ่ที่ดีในอนาคต และสามารถเป็นผู้สืบทอดชุมทรัพย์ทางปัญญา ศิลปวัฒนธรรมของคนในชาติ จากคนรุ่นหนึ่งไปสู่คนอีกรุ่นหนึ่งได้ วิธีการที่จะทำให้มนุษย์กลายเป็นทรัพยากรที่ทรงคุณค่านี้สามารถกระทำได้หลายทาง นับแต่การให้การศึกษาทั้งในระบบและนอกระบบ การฝึกอบรม การมีสุขภาพอนามัย และโภชนาการที่ดี เป็นต้น แต่สิ่งสำคัญพื้นฐานที่มีส่วนช่วยเหลือและเป็นเครื่องมือในการปลูกฝังคุณลักษณะที่ดีของเด็กนั้น นอกจากได้รับความรู้ ความคิด คำแนะนำ การอบรมสั่งสอนจากครอบครัว พ่อแม่และครูอาจารย์แล้วก็คือ การอ่านหนังสือ เนื่องจากเมื่อเด็กได้อ่านหนังสือที่เหมาะสมกับเพศ วัย และความสนใจ เด็กจะมีความคิด มีวิจัยญาณในการเรียนรู้ และยังได้รับการปลูกฝังสิ่งที่ดีงามอีกด้วย

หนังสือเป็นสื่อที่มีความสำคัญในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของคน เป็นสิ่งที่รวบรวมความรู้ ความคิด ประสบการณ์ วิทยาการต่าง ๆ ในทุก ๆ ด้าน อีกทั้งยังเป็นเครื่องมือในการสื่อสาร แสดงความรู้สึกลำทอดจากผู้เขียนไปสู่ผู้อ่าน และที่สำคัญ หนังสือเป็นแหล่งหาความรู้ ความเพลิดเพลิน และช่วยในการพักผ่อนหย่อนใจ (มัลลิกา นาคเสวี, 2532, หน้า 1) นอกจากนี้หนังสือยังมีบทบาทและความสำคัญอีก ดังนี้ (ไพฑูรย์ มีกุล, 2544, หน้า 975-976)

1. หนังสือเป็นสื่อถ่ายทอดความรู้แขนงต่าง ๆ ให้แก่มนุษย์ ผู้ที่แสวงหาความรู้เพื่อนำไปประกอบอาชีพ หรือนำไปใช้ในการดำรงชีวิตในสังคมย่อมเคยอ่านตำรา และหนังสือวิชาการต่าง ๆ เช่น หนังสือประวัติศาสตร์ วิทยาศาสตร์ วรรณคดี คณิตศาสตร์ ฯลฯ มาแล้ว ยิ่งในปัจจุบันวิทยาการต่าง ๆ ขยายตัว และแตกแขนงออกไปมากมาย ตำรา บทความ รายงานยิ่งเพิ่มพูนขึ้น ดังนั้นหนังสือวิชาการต่าง ๆ จึงมีอิทธิพลต่อมนุษย์ในช่วงชีวิตที่อยู่ในวัยศึกษา และแม้ในช่วงชีวิตที่ทำงาน ก็ยังคงต้องศึกษาหาความรู้ไปด้วยเพื่อพัฒนาตนเอง

2. หนังสือให้ประสบการณ์ชีวิต การอ่านหนังสือประเภทต่าง ๆ จะให้ประสบการณ์ชีวิตแก่ผู้อ่าน อันได้แก่ กิจกรรมต่าง ๆ ที่มนุษย์ประพฤติปฏิบัติ นิสัยใจคอของมนุษย์ เหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นกับบุคคล และวิธีการแก้ไขปัญหามนุษย์ สิ่งเหล่านี้เป็นประสบการณ์ทางอ้อมที่ไม่อาจประสบเองโดยตรง แต่จะรับรู้แ่งคิด หรือแนวทางในการแก้ปัญหาจากการอ่านหนังสือ

3. หนังสือให้แง่คิดในการประพฤติปฏิบัติเพื่อคุณภาพชีวิตที่ดีในสังคม หนังสือหลากหลายชนิดเช่น วรรณกรรม สารคดีชีวประวัติ หนังสือธรรมะ เหตุการณ์ในหนังสือพิมพ์ ถ้าเป็นหนังสือที่ดีมักให้แง่คิด หรือแสดงปรัชญาในการดำเนินชีวิต เพราะเนื้อหาจะมีคุณสมบัติ แสดงความเป็นไปของวิถีชีวิต ที่กระทบจิตใจผู้อ่าน หรืออาจให้แนวคิดที่พึงพิจารณาสำหรับผู้อ่าน

4. หนังสือให้ความเพลิดเพลินใจ การอ่านหนังสือที่มีเรื่องราวตอบสนองความต้องการของมนุษย์ เป็นความบันเทิงชนิดหนึ่ง เพราะผู้อ่านได้รับความเพลิดเพลินกับภาษาอันไพเราะ เกิดอารมณ์คล้อยตามไปกับสิ่งที่อ่าน ได้รับรู้เนื้อหาอันเป็นเรื่องราวที่เป็นจริงของผู้อื่น หรือเป็นเรื่องที่แต่งขึ้นจนดูราวกับเป็นชีวิตจริง ความเพลิดเพลินต่าง ๆ เหล่านี้เกิดจากรสของผลงาน ประพันธ์ อันได้แก่รสที่ได้จากรสของคำ รสของภาพ และรสทางอารมณ์

นอกจากนี้หนังสือที่ดียังทำหน้าที่เป็นสื่อที่สำคัญในการปลูกฝังค่านิยมในเรื่องการรักษาดี การทำหน้าที่เพื่อส่วนรวม การรักษาวินัยธรรมอันดีงาม และยังสามารณำความรู้ที่ได้จากหนังสือมาเป็นเครื่องมือในการหาเลี้ยงชีพ และสร้างความเจริญงอกงามได้ ดังพระบรมราโชวาทในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชซึ่งรวบรวมไว้ในหนังสือคำพ่อสอน (2543, หน้า 43) ตอนหนึ่งว่า “หนังสือเป็นการสะสมความรู้และทุกสิ่งทุกอย่างที่มนุษย์ได้สร้างมา ทำมา คิดมา แต่โบราณกาลจนทุกวันนี้ หนังสือจึงเป็นสิ่งที่สำคัญ เป็นคล้าย ๆ ธนาคารความรู้และเป็นออมสิน เป็นสิ่งที่จะทำให้มนุษย์ก้าวหน้าได้โดยแท้”

จากกฎบัตรสากลว่าด้วยหนังสือจากคณะกรรมการสนับสนุนปีหนังสือสากล (The Support Committee for International Book Year) ได้ประชุมรับรอง ณ กรุงบรัสเซลส์ ประเทศเบลเยียม เมื่อวันที่ 22 ตุลาคม พ.ศ. 1971 ได้กล่าวถึงความสำคัญของหนังสือในมาตราที่ 2 และมาตราที่ 10 ดังนี้ (กรมวิชาการ, 2546, หน้า 3,7)

มาตราที่ 2 หนังสือเป็นสิ่งจำเป็นต่อการศึกษา ในยุคที่มีการปฏิรูปในวงการศึกษามีแผนการศึกษาเพื่อรับเด็กเข้าโรงเรียนเป็นจำนวนมาก จำเป็นต้องมีโครงการเพื่อให้เป็นที่แน่นอนว่ามีหนังสือเรียนมากพอสำหรับการพัฒนาระบบการศึกษา จำเป็นต้องมีการปรับปรุงคุณภาพและเนื้อหาของหนังสือเพื่อการศึกษาในทุก ๆ ประเทศ การผลิตหนังสือในภูมิภาคของโลกจะมีส่วนช่วยผู้จัดพิมพ์ในแต่ละประเทศให้สามารถเพิ่มพูนคุณภาพหนังสือเรียนและหนังสือทั่วไปเพื่อการศึกษา

ให้ได้มาตรฐานตามต้องการ หนังสือเป็นสิ่งจำเป็นมากสำหรับห้องสมุดโรงเรียนและสำหรับจัดการความรู้หนังสือ

มาตราที่ 10 หนังสือทำให้เกิดความเข้าใจอันดีระหว่างชาติและก่อให้เกิดความร่วมมืออย่างสันติ ข้อความตอนหนึ่งในธรรมนูญขององค์การศึกษาฯ สหประชาชาติ มีอยู่ว่า “สงครามเริ่มต้นในใจคน ดังนั้น จำเป็นต้องปลูกฝังการคุ้มครองสันติภาพขึ้นในใจคน” หนังสือเป็นปัจจัยหนึ่งที่คุ้มครองสันติภาพได้อย่างมาก ทั้งนี้เพราะหนังสือมีอิทธิพลในการสร้างสรรค์ภูมิปัญญาแห่งมิตรภาพและความเข้าใจอันดีระหว่างกัน ทุกคนที่เกี่ยวข้องมีหน้าที่รับผิดชอบดำเนินการให้เป็นที่แน่ใจว่า เนื้อหาของหนังสือจะส่งเสริมแต่ละคนให้เจริญคั่งปรารถนา ส่งเสริมความก้าวหน้าทางสังคมและเศรษฐกิจ ส่งเสริมความเข้าใจอันดีระหว่างกันและสันติภาพ

เห็นได้ว่าหนังสือเป็นแหล่งรวบรวมสติปัญญาอันเฉลียวฉลาดของมนุษย์ไว้ในที่เดียวกันอย่างเหมาะสม เป็นแหล่งถ่ายทอดความรู้ได้อย่างสมบูรณ์แบบไม่ตกหล่น หนังสือจึงให้ทั้งความรู้ความบันเทิง และเสริมสร้างภูมิปัญญาแก่ผู้อ่านทุก ๆ คน

จากความสำคัญและประโยชน์ของหนังสือที่กล่าวมา สรุปได้ว่านอกจากการอบรมเลี้ยงดูจากพ่อแม่แล้ว จุดเริ่มต้นในการปลูกฝังพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็กก็คือการอ่านหนังสือ หนังสือช่วยเพิ่มพูนความคิด ประสบการณ์ เปิดโลกกว้างให้แก่เด็ก เมื่อโตขึ้นสามารถนำแนวคิดและประสบการณ์นั้นมาเป็นแนวทางในการหาเลี้ยงชีพและในการดำเนินชีวิตได้

การที่เด็กได้อ่าน ได้ดูรูปภาพ หรือฟังผู้ใหญ่เล่าเรื่องจากหนังสือ เป็นการตักดวงความรู้เพื่อสะสม ให้เกิดปัญญา ทำให้มีความรู้กว้างขวางทันสมัย มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ถือเป็นการให้อาหารทางสมองและอารมณ์แก่เด็ก เพราะวัยเด็กเป็นวัยแห่งการเรียนรู้ เด็กจะสนใจและต้องการรับรู้เรื่องราวที่แปลกใหม่อยู่เสมอ การที่เด็กได้อ่านหนังสือที่ดีและเหมาะสมกับพัฒนาการในแต่ละช่วงวัย ก็จะช่วยพัฒนาเด็กในทุก ๆ ด้าน ทั้งในด้านอารมณ์ สติปัญญา ความคิด ก่อให้เกิดนิสัยรักการอ่านและมีพื้นฐานในการค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเองต่อไปในอนาคต

การปลูกฝังนิสัยรักการอ่านให้เด็ก เป็นสิ่งสำคัญ เพราะการที่เด็กรักการอ่าน ถือเป็นนิสัยที่ดีตัวเด็กจนเติบโตขึ้นเป็นผู้ใหญ่ที่มีนิสัยรักการอ่าน เป็นผู้ที่จะขวนขวายหาความรู้อยู่เสมอ หากประชากรเด็กที่มีนิสัยไม่รักการอ่าน เมื่อเติบโตขึ้นก็จะเป็นผู้ใหญ่ที่ไม่รักที่จะขวนขวายหาความรู้ ซึ่งยากที่จะมีพัฒนาการทางสติปัญญา และความรู้ที่ดีได้ โดยเฉพาะประเทศที่กำลังพัฒนาจะต้องปลูกฝังให้เห็นประโยชน์ของหนังสือและการอ่าน มีทักษะและพัฒนาวิธีการอ่านให้เป็นนักอ่านที่ดีได้ นักอ่านที่ดีจะมีภูมิคุ้มกันการครอบงำทางปัญญาได้เป็นอย่างดี คือสามารถรู้เท่าทันและแก้ปัญหาได้ เพราะในโลกปัจจุบัน การต่อสู้แข่งขัน ต้องใช้ข้อมูลสติปัญญาและคุณภาพของคน

ในชาติมากกว่าการใช้กำลังอาวุธเข้าประหัดประหารกัน หากคนในชาติด้อยคุณภาพขาดการเรียนรู้ จะถูกรอบงำทางปัญญาได้ง่ายจากสื่อต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นวิทยุ โทรทัศน์ สื่อสิ่งพิมพ์ หรือ อินเทอร์เน็ต (สืบทอดมานพ ศรีเทียม, 2543, หน้า 47) เนื่องจากสื่อเหล่านี้มีส่วนเบี่ยงเบนความสนใจของการอ่านหนังสือไปอย่างน่าเสียดายและยังก่อให้เกิดความแตกต่างจากการรับข้อมูลจากการอ่านหนังสืออีกด้วย

แม้ว่าอินเทอร์เน็ตจะมีประโยชน์ในแง่ของความรวดเร็วทันสมัยในการถ่ายโอนข้อมูลจากทั่วโลกได้ภายในเสี้ยววินาที แต่เมื่อนำมาเปรียบเทียบกับกรอ่านหนังสือ การอ่านหนังสือมีข้อได้เปรียบอยู่หลายประการ จากพระราชดำรัสเกี่ยวกับการอ่านในสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ซึ่งสมเกียรติ ชอบผล (สุภรัตน์ เกศพานิชย์กุล, 2545, หน้า 5) ได้สรุปสาระบางประการที่เกี่ยวข้องกับการอ่านหนังสือไว้ ดังนี้

1. หนังสือสามารถเก็บรักษาได้ง่ายกว่าสื่ออื่น ๆ
2. หนังสือสามารถนำติดตัวไปไหน ๆ ก็ได้ทุกที่
3. หนังสือมีมากมายหลายรูปแบบ ทำให้สมองเปิดกว้าง ไม่ยึดติดกับความคิดใคร

นอกจากนี้หนังสือยังแตกต่างจากสื่ออื่น ๆ อีก เนื่องจากสื่อต่าง ๆ เช่นคอมพิวเตอร์ อินเทอร์เน็ต โทรทัศน์มักจะเป็นการสื่อสารทางเดียว ป้อนให้เห็นภาพ ฟังเสียงโดยที่ผู้รับชม รับฟัง โดยที่ไม่ต้องคิดอะไร เป็นการปิดกั้นการเรียนรู้ที่จะคิดจินตนาการต่อสิ่งที่อยู่ตรงหน้า แต่หนังสือเป็นการสื่อสารที่ได้ทั้งความสวยงามทางภาษาเวลาอ่านแล้วผู้อ่านได้คิดจินตนาการตามตัวอักษร พัฒนาความคิด ยิ่งถ้าเป็นเด็กได้อ่านกับพ่อแม่ได้พูดคุยกัน ก็จะได้ทั้งการปฏิสัมพันธ์ ภาษา คำสอน และความสนุกสนานตามเนื้อเรื่อง (โชติรส, 2548, หน้า 138) ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีจิตวิทยาของ (2548, หน้า 25) ได้กล่าวถึงความแตกต่างในการรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากหนังสือและสื่ออื่น ๆ ในงานสัมมนาและแถลงข่าวโครงการพัฒนาเด็กปฐมวัยในชนบทด้วยการเล่านิทานอ่านหนังสือให้เด็กฟังว่า “การรับรู้ข้อมูลข่าวสารมีหลายวิธี การอ่านเป็นวิธีหนึ่ง แต่มีความแตกต่างกับวิธีอื่น ๆ คือ เวลาอ่านหนังสือ เรามักหยุดคิดตั้งคำถาม และบังคับตัวเองให้เรียบเรียงสิ่งที่อ่านมาเป็นความคิด มาเป็นข้อสรุป มีขั้นตอนมีเหตุผลอย่างไร ไม่เหมือนหลายสื่อ เช่นการดูสารคดี มักไม่มีเวลาหยุดคิด มักจะไหลไปตามการนำเสนอ นั้น ไม่มีโอกาสตั้งคำถามหรืออุกคิด เพื่อที่จะมีแนวคิดจุดยืนหรือปรัชญาของตนเอง แต่การอ่านบังคับให้เราทำสิ่งนี้ และถ้าเรามีโอกาสทำสิ่งนี้ร่วมกับผู้อื่นด้วยสามารถตั้งคำถาม แลกเปลี่ยนสิ่งเหล่านี้จะกระตุ้นให้เรามีความครบถ้วนสมบูรณ์ในแง่ของมุมมองความคิด”

ดังนั้นเมื่อเด็กได้อ่านหนังสือที่มีคุณค่าจะก่อให้เกิดประโยชน์ดังนี้ (จินตนา ไบกาชุย, 2542, หน้า 8-9)

1. ช่วยให้เด็กได้รับความบันเทิง สนุกสนานเพลิดเพลิน สนองความต้องการของเด็ก

2. ช่วยสร้างความคิดคำนึง และความคิดสร้างสรรค์ของเด็ก
 3. ช่วยพัฒนาการเรียนรู้ด้านภาษาของเด็กให้เจริญงอกงาม ยิ่งอ่านมากยิ่งมีความแตกฉานในด้านภาษา โดยเฉพาะเรื่องคำ ประโยคและข้อความ หนังสือบางเล่มที่ใช้ภาษาไพเราะ สละสลวย สามารถนำมาจัดเป็นสื่อการเรียนรู้ของเด็กได้ โดยเฉพาะหนังสือประเภทกวี คำประพันธ์ ร้อยกรอง หรือคำคล้องจอง
 4. ช่วยปลูกฝังคุณธรรม เจตคติ แบบอย่างอันน่าพึงปรารถนาให้เกิดแก่เด็ก คุณธรรมที่แทรกในเนื้อหา เรื่องราวที่สนุกสนาน มีส่วนปลูกสร้างเสริมนิสัยที่ดีให้บังเกิดแก่ผู้อ่าน
 5. ช่วยให้เด็กรู้จักเลือกอ่านหนังสือ อ่านหนังสือเป็น อ่านหนังสือเก่ง และเกิดนิสัยรักการอ่าน รวมทั้งดำรงนิสัยรักการอ่านให้อยู่ตลอดชีวิต ซึ่งอ่านวยประโยชน์ต่อเด็กมากในแง่ที่รู้จักใช้การอ่านเป็นเครื่องมือแสวงหาความรู้
 6. ช่วยทดแทนความรู้สึกรักของเด็กที่ขาดหายไป เช่น ขาดความรัก ความห่วงใย มีปมด้อย หนังสือที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับเรื่องเหล่านี้ จะช่วยลบอบประโลมจิตใจของเด็ก และเป็นเพื่อนกับเด็กได้
 7. ช่วยให้เด็กอ่านหนังสือที่มีเนื้อหาสาระเหมาะสมกับวัย เป็นการป้องกันไม่ให้หันไปอ่านและสนใจเรื่องของผู้ใหญ่เร็วกว่าวัย อันจะเป็นสิ่งชักนำให้เด็กประพฤติตนในสิ่งที่ไม่สมควร
- ดังนั้นจึงสรุปได้ว่า การอ่านมีความสำคัญและจำเป็นต่อชีวิตมนุษย์ การปลูกฝังให้เด็กรักการอ่านและเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่รักการอ่านนั้น ทำให้การอ่านเปรียบเสมือนเครื่องมือในการพัฒนาความคิด ทักษะการประกอบอาชีพ และสร้างประสบการณ์พื้นฐาน ช่วยให้ผู้อ่านรู้จักแก้ปัญหาและดำรงอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข โดยเฉพาะในยุคสังคมข่าวสารจำเป็นต้องเป็นผู้เท่าทันข้อมูล จึงสามารถก้าวทันกับความเจริญก้าวหน้าของโลกได้ อีกทั้งยังสามารถนำการอ่านมาเป็นเครื่องมือในการพัฒนาเด็ก โดยอาศัยคุณสมบัติของวรรณกรรมหรือหนังสือที่เด็กอ่านเป็นสิ่งที่สอนให้เด็กได้รู้จักเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ ผ่านหนังสือ

จากความสำคัญของหนังสือและคุณค่าที่เด็กได้รับจากการอ่านนั้น ทำให้หน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชน ได้ให้ความสำคัญในการผลิตหนังสือสำหรับเด็กมากขึ้น ขอมส่งผลให้ปริมาณหนังสือสำหรับเด็กเพิ่มขึ้นตามไปด้วย การจัดประกวดหนังสือสำหรับเด็กเป็นกิจกรรมอย่างหนึ่งที่ส่งเสริมให้มีการผลิตหนังสือที่ดีแก่เด็กออกมาสู่ท้องตลาด เพื่อเป็นกำลังใจแก่ผู้เขียนและผู้จัดพิมพ์ในต่างประเทศ การประกวดหนังสือสำหรับเด็กได้มีมานานแล้วและเป็นกิจกรรมที่ทำอย่างจริงจัง หนังสือสำหรับเด็กที่ได้รับรางวัลจะขายดีเป็นพิเศษ จึงทำให้ทั้งผู้เขียนและสำนักพิมพ์มีกำลังใจที่จะผลิตหนังสือที่ดีได้มาตรฐานออกมาสู่ประชาชน (สุพัตรา ชุมเกตุ, 2522, หน้า 34) ดังนั้น หนังสือเล่มที่ชนะการประกวดนอกจากจะเป็นหนังสือที่มีคุณค่า มีความคิดริเริ่ม มีสิ่งใหม่ ๆ ที่เหนือกว่า

เล่มอื่นแล้ว ยังได้รับการยอมรับจากวงการนักอ่านโดยทั่วไปว่าเป็นหนังสือดี มีคุณค่า ช่วยยกระดับมาตรฐานการอ่านในสังคมไทย และเป็นการจูงใจให้คนไทยรักการอ่านมากขึ้น

จากความสำคัญของหนังสือที่ชนะการประกวด จึงเกิดหน่วยงานที่เข้ามามีบทบาทในการพัฒนาหนังสือ โดยมีการจัดประกวดหนังสือขึ้นหลายหน่วยงาน ตัวอย่างเช่น สำนักพิมพ์ ประพันธ์สาส์นจัดการประกวดงานเขียนรางวัลในคอลัมน์ถนนนัก (ขอ) เขียน, โครงการสถาบัน พัฒนาความรู้แห่งชาติ กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร จัดประกวดวรรณกรรมเยาวชนประเภทจินตนาการสร้างสรรค์, คณะกรรมการพัฒนาหนังสือ ของคณะกรรมการแห่งชาติ ว่าด้วยการศึกษาวิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมจัดการประกวดหนังสือดีเด่นในงานสัปดาห์หนังสือแห่งชาติ, สำนักพิมพ์นานมีบุ๊คส์จัดการประกวดวรรณกรรมเยาวชนรางวัลแว่นแก้ว, บริษัท อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน) จัดประกวดรางวัลนายอินทร์อะวอร์ด และบริษัท ซี.พี. เซเวน-อีเลฟเว่น จำกัด (มหาชน) จัดประกวดงานเขียนรางวัล เซเวนบุ๊คอวอร์ด โดยที่รางวัลต่าง ๆ มีความเป็นมาดังนี้

การประกวดหนังสือดีเด่นในงานสัปดาห์หนังสือแห่งชาติ จัดโดยคณะกรรมการพัฒนาหนังสือมีความเป็นมาดังนี้ เริ่มต้นในปี พ.ศ.2515 เนื่องจากเป็นปีทองการศึกษาวิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ หรือ “ยูเนสโก” ได้ประกาศให้ปี พ.ศ.2515 เป็น “ปีหนังสือสากล” หรือ “ปีหนังสือระหว่างชาติ” (International Book Year 1972) โดยมีเหตุผลว่า หนังสือมีส่วนสำคัญในการสร้างความเจริญของสังคมและบุคคล ทั้งยังเป็นสื่อที่ก่อให้เกิดความเข้าใจอันดีระหว่างชนในชาติต่าง ๆ ประเทศไทยในฐานะสมาชิกของยูเนสโกได้แต่งตั้งคณะกรรมการขึ้นคือ คณะกรรมการแห่งชาติเพื่อจัดงานปีหนังสือระหว่างชาติ 2515 มีโครงการดำเนินงานทั้งหมด 19 โครงการ ในโครงการทั้ง 19 มี 2 โครงการคือ “โครงการจัดงานสัปดาห์หนังสือแห่งชาติ” และ “โครงการประกวดหนังสือดีเด่น” (คณะกรรมการพัฒนาหนังสือแห่งชาติ, 2540, หน้า 1-2) การจัดประกวดหนังสือดีเด่นในปีแรกสมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทยรับผิดชอบดำเนินการ และคณะกรรมการพัฒนาหนังสือแห่งชาติได้รับช่วงดำเนินการต่อมา ตั้งแต่ปี พ.ศ.2516 ถึง พ.ศ.2546 และในปัจจุบันการประกวดหนังสือดีเด่นที่ยังดำเนินมาอย่างต่อเนื่อง อยู่ในความรับผิดชอบของสำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (พรณงาม แยมบุญเรือง, 2548, หน้า 42)

การจัดประกวดหนังสือดีเดิมนั้น มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการผลิตหนังสือทั้ง 5 ฝ่าย คือผู้แต่ง สำนักพิมพ์ ผู้จำหน่ายและบรรณารักษ์ ผู้เผยแพร่หนังสือออกสู่ผู้อ่าน ให้ผลิตงานที่ประณีต มีคุณค่า และมีสารประโยชน์ต่อสังคมเพิ่มขึ้น รวมทั้งเพื่อสนับสนุนให้

ผู้อ่านรู้จักเลือกหาหนังสือที่มีคุณค่าและสารประโยชน์เหมาะสมมาอ่าน และเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตให้ดีขึ้น (คณะกรรมการพัฒนาหนังสือแห่งชาติ, 2540, หน้า 1-2)

หนังสือที่ชนะการประกวดจากงานสัปดาห์หนังสือแห่งชาติเป็นหนังสือที่ผ่านการตัดสินจากคณะกรรมการจัดการประกวดหนังสือดีเด่น ซึ่งแต่งตั้งโดยคณะกรรมการพัฒนาหนังสือแห่งชาติ พิจารณาก่อนแล้วว่ามีความมีคุณค่า และสารประโยชน์ต่อผู้อ่าน โดยพิจารณาหนังสือแต่ละเล่มตามหลักเกณฑ์การพิจารณาหนังสือแต่ละประเภทที่กำหนดในระเบียบการประกวดหนังสือดีเด่น สำหรับหนังสือสำหรับเด็กนั้นจะพิจารณาคุณค่า สารประโยชน์ที่เด็กจะได้รับจากการอ่านเพื่อดำรงชีวิต และส่งเสริมให้เกิดความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ การใช้สำนวนโวหาร ถ้อยคำ วิธีเรียบเรียงความเหมาะสมกับวัยของเด็ก การออกแบบและภาพประกอบ นอกจากนี้ยังพิจารณาการพิสูจน์อักษร ลักษณะความประณีตในการจัดพิมพ์ และการเข้าเล่มประกอบด้วย (เชาวลี นาคสุขศรี, 2546, หน้า 44)

การประกวดวรรณกรรมเยาวชนรางวัลแว่นแก้ว จัดโดยสำนักพิมพ์นานมีบุ๊คส์ โดยมีความเป็นมาดังนี้ ชื่อโครงการประกวดวรรณกรรมเยาวชนแว่นแก้วนั้น มาจากการที่ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงใช้พระนามแฝง “แว่นแก้ว” ในพระราชนิพนธ์วรรณกรรมเยาวชน “แก้วจอมแก่น” และ “แก้วจอมซน” เด็กและเยาวชนไทยอ่านแล้วชื่นชอบรวมทั้งได้เรียนรู้ ซึมซาบสิ่งดี ๆ ต่อการพัฒนาตนเอง พระองค์ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานพระราชานุญาตให้บริษัทนานมีบุ๊คส์ จำกัด อนุญาตให้ใช้พระนามแฝง “แว่นแก้ว” มาเป็นชื่อรางวัล ตามคำกราบบังคมทูลขอพระราชทานของบริษัทฯ

โครงการประกวดวรรณกรรมเยาวชนรางวัลแว่นแก้วมีวัตถุประสงค์เพื่อ ส่งเสริม พัฒนาการเขียนวรรณกรรมสำหรับเยาวชนที่มีคุณภาพซึ่งเขียนโดยคนไทยให้ก้าวหน้ายิ่งขึ้น ส่งเสริมให้เด็กและเยาวชนไทยอ่านวรรณกรรมสำหรับเยาวชนที่เขียนโดยคนไทยมากขึ้น สร้างบรรยากาศการอ่านและการเขียนวรรณกรรมสำหรับเยาวชนให้เกิดขึ้นในสังคมไทยอย่างต่อเนื่อง

การจัดการประกวดรางวัลวรรณกรรมเยาวชนแว่นแก้วได้จัดประกวดขึ้นในครั้งแรกเมื่อปีพ.ศ.2544 และดำเนินโครงการเรื่อยมาจนถึงปัจจุบันซึ่งเป็นครั้งที่ 3 ประกาศรางวัลในเดือนกรกฎาคม พ.ศ.2548 โดยมีประเภทของงานเขียนที่ส่งเข้าประกวด 2 ประเภท ได้แก่ นวนิยายสำหรับเยาวชน และสารคดีสำหรับเยาวชน (สำนักพิมพ์ประพันธ์สาส์น, 2548, <http://praphansarn.com/webboard2/QAview.asp?id=2954>)

บริษัทอมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน) จัดประกวดงานเขียนรางวัลนายอินทร์อะวอร์ด โดยมีความเป็นมาดังนี้ ร้านนายอินทร์ซึ่งเป็นร้านหนังสือในเครือบริษัทอมรินทร์

พรินต์แอนด์พับลิชซิง จำกัด (มหาชน) เป็นร้านค้าปลีกหนังสือในเครือบริษัท อมรินทร์พริ้นต์แอนด์พับลิชซิง จำกัด (มหาชน) ดำเนินธุรกิจโดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อส่งเสริมการศึกษา มุ่งเน้นการกระจายความรู้ ความคิดและวัฒนธรรมสู่ชุมชน ตลอดจนการเสริมสร้างนิสัยรักการอ่าน การเขียน และเรียนรู้รอบด้าน โครงการประกวดงานเขียนรางวัลนายอินทร์อะวอร์ดจึงเป็นกิจกรรมสร้างสรรค์ที่ร้านนายอินทร์มุ่งหวังให้เป็นเวทีแสดงความสามารถของนักเขียน อีกทั้งเป็นแรงสนับสนุนให้เกิดงานเขียนใหม่ ๆ ที่มีคุณภาพในสังคมไทย

การประกวดงานเขียนรางวัลนายอินทร์อะวอร์ดได้จัดประกวดครั้งแรกในปี พ.ศ.2541 และดำเนินโครงการเรื่อยมาจนถึงปัจจุบันซึ่งเป็นครั้งที่ 7 ซึ่งจะตัดสินและประกาศผลรางวัลระหว่างเดือนมิถุนายน-กรกฎาคม พ.ศ.2549 โดยมีประเภทของงานเขียนที่ส่งเข้าประกวด ได้แก่ หนังสือภาพสำหรับเด็ก, วรรณกรรมเยาวชน, สารคดี, กวีนิพนธ์, เรื่องสั้น และนวนิยาย (บริษัท อมรินทร์พริ้นต์แอนด์พับลิชซิง จำกัด (มหาชน), 2548, <http://www.naiin.com04award.asp?cat=2548>)

รางวัลเซเวนบุ๊คส์อะวอร์ด (7 Book Awards) จัดโดยบริษัท ซี.พี. เซเวนอีเลฟเวน จำกัด (มหาชน) มีความเป็นมาดังนี้ โดยที่บริษัท ซี.พี. เซเวนอีเลฟเวน จำกัด (มหาชน) ร่วมกับกรมต่าง ๆ ในกระทรวงศึกษาธิการและสำนักงานการศึกษากรุงเทพมหานคร ดำเนินโครงการส่งเสริมภาษาไทย และการอ่านมาตั้งแต่พ.ศ.2537 จนถึงปัจจุบัน จากการดำเนินโครงการส่งเสริมการอ่าน พบปัญหาว่าเยาวชนไทยยังมีนิสัยรักการอ่านน้อยมาก อีกทั้งการผลิตหนังสือดีมีคุณภาพยังมีปัญหามากมาย ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของการผลิต การจัดจำหน่ายและราคาหนังสือ จึงเห็นสมควรจัดการประกวดหนังสือดีเด่น รางวัล “7 Book Awards” โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อคัดเลือกและส่งเสริมหนังสือดีมีคุณภาพให้แก่สังคมไทย อันจะเป็นการส่งเสริมการอ่านและเป็นทางเลือกอีกทางหนึ่งให้กับคนไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่งกับเยาวชน นอกจากนี้ยังเป็นการส่งเสริมนักเขียนที่มีคุณภาพแต่ไม่มีโอกาสนำเสนอและเผยแพร่ผลงาน โดยบริษัทฯ ไม่มีนโยบายในการจัดพิมพ์หนังสือดังกล่าว แต่จะใช้เครือข่ายที่กว้างขวางของร้าน 7-eleven และร้านหนังสือของกลุ่มบริษัทช่วยสนับสนุนการจัดจำหน่ายในราคาที่เหมาะสมและเป็นธรรม

รางวัลเซเวนบุ๊คส์อะวอร์ด ได้จัดประกวดในครั้งแรกในเดือนตุลาคม พ.ศ.2545 – มิถุนายน พ.ศ.2547 เป็นระยะเวลา 2 ปี และประกาศผลในวันที่ 1 มิถุนายน พ.ศ.2548 และในครั้งที่ 2 จะประกาศผลในวันที่ 7 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2549 โดยมีประเภทของหนังสือได้แก่ วรรณกรรมเยาวชน, นวนิยาย, รวมเรื่องสั้น, กวีนิพนธ์, สารคดี (ปรัชญาและศาสนา), หนังสือดีในอดีต และนิยายภาพ (การ์ตูน) หนังสือทุกประเภทจะต้องสร้างหรือส่งเสริมจิตสำนึกในด้านคุณธรรมจริยธรรม (Seven Book Awards, 2548, หน้า 2-4)

จากความสำคัญของหนังสือสำหรับเด็กที่กล่าวมาข้างต้น ทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาหนังสือสำหรับวัยรุ่นประเภทบันเทิงคดีที่ได้ชนะการประกวดจากรางวัลต่าง ๆ และหนังสือที่วัยรุ่นเลือกอ่านตามความสนใจ ซึ่งรางวัลดังกล่าว ได้แก่รางวัลหนังสือดีเด่นจากสัปดาห์หนังสือแห่งชาติ, รางวัลวรรณกรรมเยาวชนแว่นแก้ว, รางวัลนายอินทร์อะวอร์ด และรางวัลเซเวนบุ๊กส์อะวอร์ด เพื่อศึกษากลวิธีการประพันธ์วรรณกรรมสำหรับวัยรุ่น คุณค่าที่ปรากฏจากวรรณกรรม และนำมาเปรียบเทียบกับหนังสือที่เด็กเลือกอ่านในปัจจุบัน นอกจากนี้ยังทำให้สามารถทราบความต้องการในการอ่านของเด็กที่มีต่อวรรณกรรมเยาวชนในปัจจุบัน ผลที่ได้จากการศึกษาในครั้งนี้ สามารถใช้เป็นแนวทางในการสร้างสรรค์วรรณกรรมสำหรับเด็กและวัยรุ่น และนำไปพัฒนาคุณภาพชีวิตของเด็กให้เป็นพลเมืองที่มีคุณภาพต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อวิเคราะห์กลวิธีการประพันธ์และคุณค่าที่ปรากฏจากวรรณกรรมสำหรับวัยรุ่นประเภทบันเทิงคดีที่ได้รับรางวัล ระหว่างปี พ.ศ. 2543-2548
2. เพื่อวิเคราะห์กลวิธีการประพันธ์และคุณค่าที่ปรากฏจากวรรณกรรมประเภทบันเทิงคดีที่วัยรุ่นเลือกอ่านระหว่างปี พ.ศ. 2543-2548
3. เพื่อเปรียบเทียบกลวิธีการประพันธ์และคุณค่าที่ปรากฏจากวรรณกรรมสำหรับวัยรุ่นประเภทบันเทิงคดีที่ได้รับรางวัลกับหนังสือที่วัยรุ่นเลือกอ่านระหว่างปี พ.ศ.2543-2548

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ได้ทราบกลวิธีการประพันธ์และคุณค่าที่ปรากฏจากวรรณกรรมสำหรับวัยรุ่นประเภทบันเทิงคดี ที่ได้รับรางวัล ระหว่างปี พ.ศ. 2543-2548
2. ได้ทราบกลวิธีการประพันธ์และคุณค่าที่ปรากฏจากวรรณกรรมประเภทบันเทิงคดีที่วัยรุ่นเลือกอ่านระหว่างปี พ.ศ. 2543-2548
3. ได้ทราบความสนใจในการอ่านหนังสือของเด็กวัยรุ่นที่มีต่อหนังสือที่ได้รับรางวัลระหว่างปี พ.ศ.2543-2548
4. ได้ทราบความต้องการและความสนใจในการอ่านของวัยรุ่นในปัจจุบัน
5. เป็นแนวทางในการผลิตวรรณกรรมสำหรับวัยรุ่น ให้สอดคล้องกับความต้องการและความสนใจของผู้อ่าน

ตารางที่ 1 แสดงรายชื่อหนังสือที่ชนะการประกวด

รางวัล	ชื่อเรื่อง	ผู้ประพันธ์
1. การประกวดหนังสือดีเด่น		
พ.ศ. 2543 รางวัลชมเชย	เกวียนเล่มสุดท้าย	อโศก ศรีสุวรรณ
	บ้านนี้มีรัก	ชมัยกร แสงกระจ่าง
พ.ศ. 2544 รางวัลดีเด่น	คุณปู่แว่นตาโต	ชมัยกร แสงกระจ่าง
รางวัลชมเชย	คนตัดไม้	ปางบุญ
พ.ศ. 2545 รางวัลชมเชย	ป่าจำ กี่ ตัดดี นะจ๊ะ	ชมัยกร แสงกระจ่าง
พ.ศ. 2546 รางวัลชมเชย	พยานปากเอก	ภาณุมาศ ภูมิถาวร
พ.ศ. 2547 รางวัลชมเชย	สวัสดี...ข้างถนน	ชมัยกร แสงกระจ่าง
	ย่าสวนป่า	รัศมี เบื่อขุนทด
พ.ศ. 2548 รางวัลดีเด่น	เพื่อนรักริมโขง	เขมชาติ
รางวัลชมเชย	ทนายทชนมดัม	จิต ชยากร
	สายฝนบนถนนคอนกรีต	วันทนีย์ วิบูลกิริติ
	เจ้าหนูขลุ่ยผิว	สุริยัน สดศรีวงศ์
2. รางวัลวรรณกรรมเยาวชนดีเด่น		
พ.ศ. 2544 รางวัลที่ 1	โลกใบนี้โคจรรอบกระเพาะกับ	กณดา คชา
	หม้อเหล็ก(และต้นไม้ด้วย)	
รางวัลที่ 2	ผู้มาเยือน	กิตติ์
รางวัลที่ 3	ลูกแม่น้ำโขง	เขมชาติ
รางวัลชมเชย	วันที่โลกไร้แมว	สุริยัน สดศรีวงศ์
	ผีน้อยโลกมายา	วันทนีย์ วิบูลกิริติ
	ใบไม้ในทุ่งหญ้า	วันทนีย์ วิบูลกิริติ
	เจ้าเงาะโด่เด็กบ้านคอย	อุดร วงษ์ทับทิม
	นิ้วก้อย นิ้วโป้ง	ศรี เกศมณี
	หมอน้อยกายสิทธิ์	ชัยวลี ศรีสุใจ
	กระเบนยักษ์คู่อาฆาต	เพชร บุตรทองพูน
พ.ศ. 2546 รางวัลที่ 1	คำใส	วีระศักดิ์ สุขะลา
รางวัลที่ 2	หัวใจทองในใจเธอ	เก็ดตะหวา

ตารางที่ 1 (ต่อ)

รางวัล	ชื่อเรื่อง	ผู้ประพันธ์
รางวัลชมเชย	บ้านเรา	สว่าง คงยก
พ.ศ. 2547 รางวัลที่ 1	แจ๊ค ณ ขอบฟ้า	เชษฐา สุวรรณสา
รางวัลที่ 2	ยายมาลี สัมซ่า ฮ่า..ฮ่า	ศรี เกศมณี
3.รางวัลนายอินทร์อะวอร์ด		
พ.ศ. 2544 รางวัลยอดเยี่ยม	เด็กหญิงนางฟ้า	คาราราย
	ส้มส้มม่วง	ดาวกระจาย
พ.ศ. 2545 รางวัลยอดเยี่ยม	ปราสาทกระต่ายจันทร์	จันทร์เจ้า
รางวัลพิเศษ	กรุทน้อย	กอยนุช
พ.ศ. 2546 รางวัลยอดเยี่ยม	เจ้าชายไมวิเศษ	ปรีดา อัครจันทโชติ
รางวัลพิเศษ	เด็กหญิงสวนกาแฟ	เม น้อยนาเวศ
พ.ศ. 2547 รางวัลพิเศษ	มัจฉานุผจญภัย	ฯ คีตกาล
4. รางวัลเซเว่นบุ๊คอวอร์ด		
พ.ศ. 2547 รางวัลที่ 1	หุบบินได้	องอาจ ชัยชาญชีพ
รางวัลที่ 2	ย่าสวนป่า	รัศมี เบื่อขุนทด
รางวัลที่ 3	มลาบรี	ถวัลย์ มาศจรัส
รางวัลชมเชย	ณ ที่ซึ่งรุ่งตัดเวง	เรียวจันทร์ พลอนันต์
	ตะวันทอในทุ่งกว้าง	อโศก ศรีสุวรรณ
	พวกเราไม่ใช่เด็กนะ_อับ	วันทนี วิบูลศิริติ
	มือใหม่หัดโอมเพียง	กิตติ
	ยูโซะพลัดถิ่นแห่งท่ามายู	วิน วนาคร
	แสงทองเหนือขอบฟ้า	ภาณุมาศ ภูมิถาวร

จากตารางที่ 1 รายชื่อหนังสือรวมทั้งสิ้น 43 ชื่อเรื่อง 42 เล่ม (หนังสือเรื่องย่าสวนป่า แต่งโดย รัศมี เบื่อขุนทด ได้รับรางวัลจากการประกวดใน 2 รางวัล คือ การประกวดหนังสือดีเด่นในงานสัปดาห์หนังสือแห่งชาติ และรางวัลเซเว่นบุ๊คอวอร์ด)